

Brussel, 7 juli 2026
(OR. en)

11410/26

AGRI 566
AGRIORG 91

BEGELEIDENDE NOTA

van:	de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur
ingekomen:	7 juli 2026
aan:	mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie
nr. Comdoc.:	COM(2026) 355 final
Betreft:	Actieplan voor veerkracht, strategische autonomie en duurzaamheid van het eiwitsysteem van de EU

De delegaties vinden hierbij document COM(2026) 355 final.

Bijlage: COM(2026) 355 final

EUROPESE
COMMISSIE

Brussel, 7.7.2026
COM(2026) 355 final

Actieplan

**voor veerkracht, strategische autonomie en duurzaamheid van het eiwitsysteem van de
EU**

Europa staat op een kruispunt. In een snel veranderende wereld met steeds meer onzekerheden zijn doortastende maatregelen nodig om ons economisch concurrentievermogen te stimuleren en tegelijkertijd onze strategische autonomie te versterken. Veiligheid en veerkracht staan bovenaan de politieke agenda en het groei­model van Europa komt steeds meer onder druk te staan. Belangrijke economische afhankelijkheden worden dan ook geopolitieke kwetsbaarheden.

In dit verband vormen de bestaande afhankelijkheden van ingevoerde productiemiddelen, zoals meststoffen, diervoeders en energie, **niet alleen een bedreiging voor onze voedselzekerheid, maar zijn ze ook belangrijke kwetsbaarheden die van invloed zijn op onze veerkracht.** Het verminderen van deze strategische afhankelijkheden is daarom van cruciaal belang voor de paraatheids- en veiligheidsagenda van de EU. Alle belanghebbenden moeten collectief optreden om ervoor te zorgen dat de EU zowel haar interne als haar externe veiligheid kan versterken⁽¹⁾.

Het feit dat de **EU voor haar eiwitvoorziening voor diervoeders sterk afhankelijk is van een beperkt aantal oorsprongslanden**, maakt ons agrovoedingssysteem niet alleen kwetsbaar voor schommelingen op de wereldmarkt, maar heeft ook gevolgen voor de capaciteit om toeleveringsketens minder kwetsbaar te maken en beperkt de vooruitgang bij de transitie naar duurzaamheid.

Zoals aangekondigd in de visie voor landbouw en voedsel⁽²⁾, heeft de Commissie **dit alomvattende plan ontwikkeld** om deze uitdagingen aan te pakken. Het omvat beleids-, onderzoeks- en praktische inspanningen om een autonoom en duurzamer eiwitsysteem in de EU tot stand te brengen en tegelijkertijd de bronnen van invoer te diversifiëren. De diversificatie van eiwitbronnen komt tegemoet aan de politieke oproep van de EU-leiders in de **Verklaring van Versailles**⁽³⁾ van 2022 om de productie van plantaardige eiwitten in de EU te verhogen en aan die van het Europees Parlement in zijn resolutie van 2023 over een Europese eiwitstrategie⁽⁴⁾.

Om de duurzame productie van plantaardige eiwitten in de EU op te schalen, moeten de juiste stimulansen worden gevonden om zowel vraag als aanbod te ontwikkelen als een belangrijke stap voor de EU om vooruitgang te boeken met de **transformatieve veerkracht** die op het continent nodig is. Een veerkrachtig en duurzaam eiwitsysteem zal niet alleen bijdragen aan de verwezenlijking van de EU-doelstellingen op het gebied voedselzekerheid en energie, maar zal ook nieuwe kansen creëren in plattelandsgebieden, bijdragen tot de doelstelling van een klimaatneutrale EU in 2050, en zorgen voor een versnelde uitvoering van de doelstellingen van de recente EU-strategie voor de bio-economie⁽⁵⁾ en van het actieplan inzake meststoffen⁽⁶⁾.

De transitie naar een **veerkrachtig en duurzaam eiwitsysteem** vereist een **betere beleidscoördinatie** die gericht is op:

- het vergroten van de open **strategische autonomie** door de **duurzame eiwitvoorziening in de EU** uit te breiden door middel van stimulansen voor **landbouwers** om ge­diversifieerde

⁽¹⁾ Europese Commissie, Strategisch prognoseverslag 2025 “Veerkracht 2.0: De EU in staat stellen te bloeien in turbulente en onzekere tijden, COM(2025) 484 final.

⁽²⁾ Europese Commissie, Een visie voor landbouw en voedsel — Samen de landbouw- en voedsel­sector van de EU aantrekkelijk maken voor de toekomstige generaties, COM(2025) 75 final.

⁽³⁾ Raad van de Europese Unie, [Raad Landbouw en Visserij over eiwitten: levering, productie en duurzaamheid](#), 14 juli 2025; Europese Raad, [Verklaring van Versailles](#), 10 en 11 maart 2022.

⁽⁴⁾ Europees Parlement, [Resolutie van het Europees Parlement van 19 oktober 2023 over een Europese eiwitstrategie \(2023/2015\(INI\)\)](#).

⁽⁵⁾ Europese Commissie, Een strategisch kader voor een concurrerende en duurzame bio-economie in de EU, COM(2025) 960 final.

⁽⁶⁾ Europese Commissie, Actieplan inzake meststoffen: partnerschap voor het waarborgen van de beschikbaarheid, betaalbaarheid en strategische autonomie van meststoffen van Europese bodem, COM(2026) 310 final.

productiesystemen waarbij minder meststoffen nodig zijn toe te passen, zodat landbouwers gezonde en veerkrachtige eiwitrijke gewassen kunnen telen;

- het verbeteren van de **veerkracht, het concurrentievermogen en de paraatheid** van het bredere eiwitsysteem van de EU, met inbegrip van de diervoederindustrie, door **onderzoek en innovatie te bevorderen en investeringen op te voeren**;
- het versterken van de eiwitwaardeketens in de EU door de **aantrekkelijkheid van de markt** te vergroten, de **vraag te stimuleren** en lokale oplossingen en korte toeleveringsketens te bevorderen.

Een dergelijke beleidscoördinatie zal helpen bij de verwezenlijking van de **circulariteits-, klimaat- en energiedoelstellingen** van de EU, die landbouwers extra stimuli en businesscases bieden om zich in te zetten voor eiwitdiversificatie.

In dit plan worden de belangrijkste feiten uiteengezet, worden hefboomen in kaart gebracht en worden maatregelen in de hele toeleveringsketen voorgesteld om dit doel te bereiken. Het plan vormt een aanvulling op de **strategie voor de veehouderij** die op 7 juli 2026 is aangenomen. Hoewel de visserij- en de aquacultuursector een belangrijke bron en gebruiker van eiwitten zijn in het voedsel- en voedersysteem van de EU, vallen zij niet onder dit plan.

1. Aanbod van plantaardige eiwitten in de EU

De EU heeft een van de meest concurrerende en duurzame landbouwproductiesystemen ter wereld. Deze sterke positie wordt echter verzwakt door de afhankelijkheid van de invoer van diervoeders met een hoog eiwitgehalte. De steun in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) heeft geleid tot een toename van het EU- aanbod van plantaardige eiwitten, zowel voor gebruik in diervoeders als in levensmiddelen, maar er is ruimte voor verdere versterking, zij het met enkele natuurlijke en structurele beperkingen.

Een EU-productie die grotendeels gebaseerd is op ruwvoer en granen, met een beperkt aandeel eiwitrijke gewassen

De EU produceert een aanzienlijke hoeveelheid plantaardige eiwitten, maar voornamelijk in de vorm van ruwvoer en granen, d.w.z. **producten met een laag tot middelhoog eiwitgehalte**. In het verkoopseizoen 2025-2026 heeft de EU ongeveer **67 miljoen ton plantaardige eiwitten**⁽⁷⁾ geproduceerd, waarvan 31 miljoen ton in de vorm van **ruwvoer** en 29 miljoen ton in **granen**⁽⁸⁾ (figuur 1)⁽⁹⁾. Grasland levert meer dan de helft van het ruwvoer. De EU-productie van **eiwitrijke planten**⁽¹⁰⁾ leverde 7,2 miljoen ton eiwitten op in 2025-2026, na een aanzienlijke stijging in de voorbije twee decennia. De productie van eiwitten uit **drooggeogste peulvruchten** bedroeg 1,3 miljoen ton in 2025-2026⁽¹¹⁾. Dit maakt weliswaar slechts een klein deel van het totaal uit, maar de productie ervan is in de periode 2021-2026 met 53 % gestegen ten opzichte van de periode 2011-2016.

⁽⁷⁾ Ramingen van de Commissie op basis van de EU-balansen voor granen en oliehoudende gewassen en de EU-balansen voor diervoeders.

⁽⁸⁾ Ruwvoer: gras, kuilmaïs, voederleguminos en gedroogde voedergewassen.

⁽⁹⁾ De statistieken in dit document worden nader toegelicht in factsheets die hier te vinden zijn: [Vermindering van het tekort aan plantaardige eiwitten in de EU — Landbouw en plattelandsontwikkeling](#).

⁽¹⁰⁾ Eiwitrijke planten worden gedefinieerd als akkerbouwgewassen met een eiwitgehalte van meer dan 15 %, d.w.z. oliehoudende en eiwitrijke gewassen.

⁽¹¹⁾ Drooggeogste peulvruchten: voedererwten, tuinbonen, lupinen en andere eiwitrijke gewassen.

		<i>Plantaardige eiwitten (miljoen ton)</i>		<i>Aandeel</i>	
Ruwvoer		30,6		45,5 %	
Granen		29,4		43,7 %	
Oliehoudende gewassen (met uitzondering van sojabonen)		5,0		7,5 %	
Eiwitrijke gewassen	Drooggeogste peulvruchten	2,2	1,3	3,3 %	1,9 %
	Sojabonen		0,9		1,4 %
Totaal		67,2		100 %	

Figuur 1: EU-productie van plantaardige eiwitten in het verkoopseizoen 2025-2026

Bron: DG AGRI — Balansen.

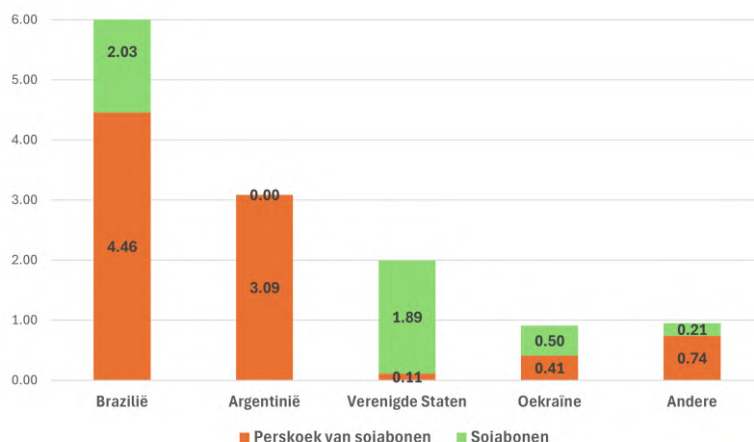
Een verschuiving naar meer eiwitrijke gewassen met een hoger eiwitgehalte dan andere akkerbouwgewassen zou slechts een beperkt effect hebben op de totale ruwe plantaardige eiwitbalans, gezien hun relatief lagere opbrengsten. Een verhoging van het aandeel eiwitrijke gewassen in de vruchtwisseling zou echter de uitstoot van broeikasgassen kunnen verminderen omdat er minder meststoffen — die bij productie en gebruik broeikasgassen doen vrijkomen — nodig zijn.

Volgens het verslag van de Commissie van 2018⁽¹²⁾ is de toegenomen productie van eiwitrijke planten in de EU voornamelijk toe te schrijven aan steun in het kader van het GLB en aan de **onderzoeks- en innovatieprogramma's** van de EU op het gebied van landbouw. Zoals in het actieplan inzake meststoffen wordt benadrukt, helpt de **stikstofbindende eigenschap** van eiwitrijke gewassen⁽¹³⁾ de behoefte aan meststoffen te verminderen, wat een belangrijke factor is voor een hogere productie, met name in een context van stijgende kosten en spanningen in de toeleveringsketens van meststoffen.

⁽¹²⁾ Europese Commissie, [*Verslag over de ontwikkeling van plantaardige eiwitten in de Europese Unie \(COM\(2018\) 757 final\)*](#).

⁽¹³⁾ In dit verslag wordt met eiwitrijke gewassen verwezen naar peulvruchten (met inbegrip van sojabonen). Soms worden sojabonen als oliehoudende gewassen beschouwd, maar niet in dit verslag.

EU-invoer van voornamelijk soja uit Noord- en Zuid-Amerika, met potentieel voor soja uit Oekraïne

Figuur 2: Oorsprong van ingevoerde soja-eiwitten voor het verkoopseizoen 2024-2025 (in miljoen ton ruw eiwit)

Bron: DG AGRI — 2024-2025.

De EU importeert eiwitrijke planten voornamelijk in de vorm van sojabonen en perskoek van sojabonen. Deze vertegenwoordigden ongeveer **13,4 miljoen ton** van de totale invoer van eiwitten in de periode 2024-2025 en werden geproduceerd op ongeveer **13 miljoen hectare in niet-EU-landen**, voornamelijk de VS en Brazilië, en Argentinië voor perskoek van sojabonen.

De buurlanden van de EU bieden concrete alternatieven voor de traditionele Europese afhankelijkheid van belangrijke exporteurs van sojabonen. Oekraïne produceert 13,5 miljoen ton plantaardige eiwitten, waarvan 60 % wordt uitgevoerd. Dit betekent dat Oekraïne een grotere rol zou kunnen spelen bij de levering van plantaardige eiwitten in de EU. Bij een toekomstige toetreding zou dit het handelstekort van de EU kunnen verlagen van 13,9 miljoen ton naar 4,7 miljoen ton en de zelfvoorziening van de EU op het gebied van plantaardige eiwitten kunnen verhogen van 76 % naar 86 %. Bovendien heeft Oekraïne zijn rol als strategische partner van de EU versterkt door zijn productiecapaciteit voor sojabonen in 2024-2025 te verdubbelen ten opzichte van 2021-2022, ondanks verstoringen als gevolg van de Russische aanvalsoorlog. Het potentieel voor invoer uit de Westelijke Balkan is kleiner, aangezien sommige traditionele producenten in die landen niet langer sojabonen uitvoeren, maar integendeel afhankelijk zijn geworden van invoer, als gevolg van een toegenomen binnenlands verbruik en lagere opbrengsten.

2. Vraag naar eiwitten in de EU

De vraag naar eiwitten in Europa wordt gestuurd door de behoeften van de veehouderijsector wat betreft diervoeder, de voorkeuren van de consument wat betreft levensmiddelen, en toepassingen die verband houden met opkomende behoeften wat betreft circulariteit en bio-energie.

Diervoeder

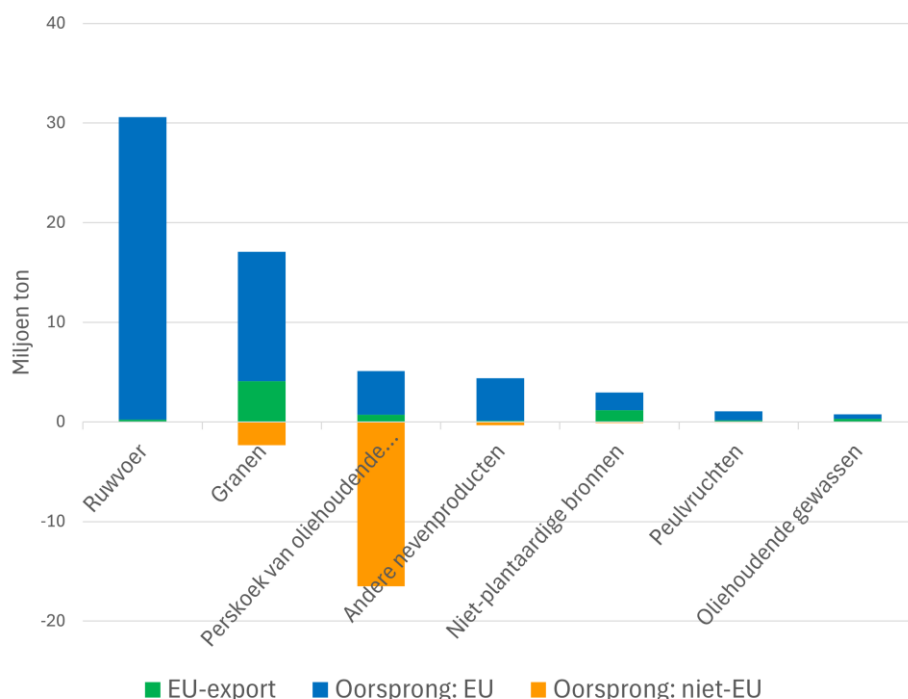
Vee vertegenwoordigt, samen met akkerbouwgewassen die voor diervoeder worden geproduceerd, meer dan de helft van de totale landbouwproductie (59 % in 2024 ⁽¹⁴⁾). In 2025 bedroeg de waarde van de

⁽¹⁴⁾ Dit komt overeen met het primaire inkomen dat wordt gegenereerd door de output van zowel dierlijke productie (45 %) als van de productie van akkerbouwgewassen voor diervoeder (14 %).

uitvoer 55 miljard EUR, wat resulteerde in een handelsoverschot van 39 miljard EUR. De veesector is ook de **grootste gebruiker van plantaardige eiwitten in de EU**.

De veesector in de EU gebruikt jaarlijks **74 miljoen ton** eiwit als diervoeder⁽¹⁵⁾. Ongeveer 26 % daarvan wordt ingevoerd, maar aangezien de EU ook het equivalent van 9 % aan eiwitten in akkerbouwgewassen of nevenproducten uitvoert, is de **netto-afhankelijkheid van de invoer van eiwitten** 15 % van haar totale voedergebruik (of ongeveer 13 miljoen ton eiwitten).

Achter dit geaggregeerde cijfer gaan verschillen per soort diervoeder (Figuur 3 3) schuil. De EU is immers grotendeels zelfvoorzienend op het gebied van diervoeders met een laag eiwitgehalte, maar grotendeels afhankelijk van de invoer van **eiwitrijk diervoeder (oliehoudende en eiwitrijke gewassen)**: 74 % van de in de EU gebruikte eiwitrijke diervoeders wordt ingevoerd. Dat heeft voornamelijk te maken met soja-eiwit, waarvan 94 % wordt ingevoerd.

Figuur 3: Oorsprong van eiwitten die worden gebruikt voor het voederen van vee in de EU en uitvoer van die producten (in miljoen ton ruw eiwit)

Bron: DG AGRI — EU-balans voor voedereiwitten — 2024-2025.

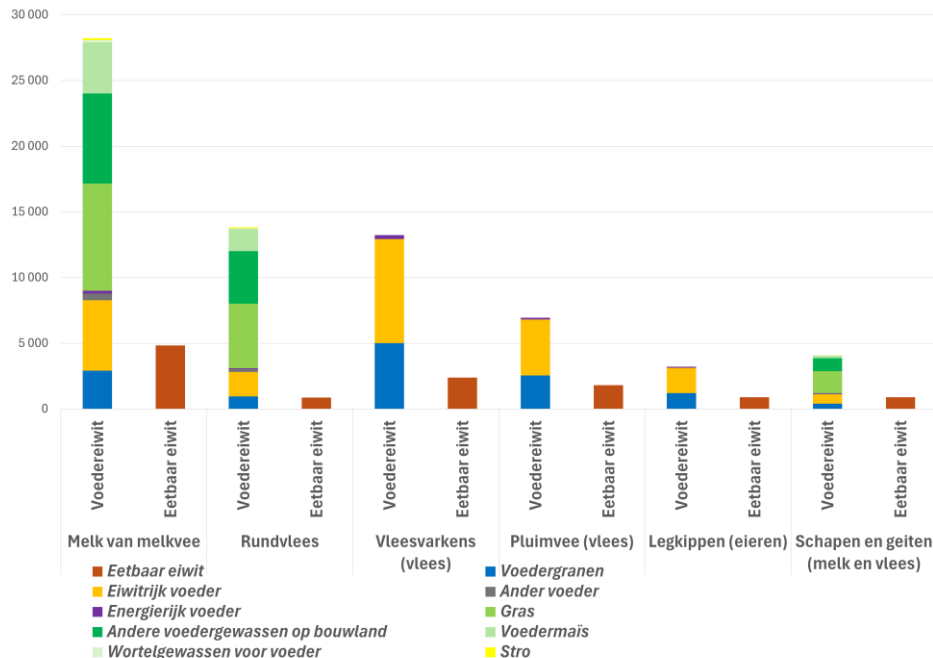
Plantaardig diervoeder met een hoog eiwitgehalte⁽¹⁶⁾ vertegenwoordigt een aanzienlijk deel van het totale diervoedergebruik en is goed voor 31 % van het totale gebruik van eiwitten in diervoeders in de EU (of 23,0 miljoen ton eiwitten)⁽¹⁷⁾. Het speelt een cruciale rol in verschillende veehouderijsystemen en optimaliseert de productiviteit van de veestapel. Vervanging ervan door alternatieven met een lager eiwitgehalte die gemakkelijker beschikbaar zijn in de EU, zou een grote uitdaging vormen, met name wat betreft het areaal dat nodig is voor de teelt in de EU. Bovendien zou dit een zorgvuldige evaluatie vereisen van de capaciteit om voedermiddelen te vervangen en tegelijkertijd aan de voedingsbehoeften

⁽¹⁵⁾ De belangrijkste bronnen van voedereiwitten zijn ruwvoer (41 %), granen (21 %), perskoek van sojabonen (19 %) en perskoek van andere oliehoudende gewassen (9 %); de overige 10 % bestaat uit verschillende andere bronnen.

⁽¹⁶⁾ Eiwitrijk diervoeder heeft een eiwitgehalte van meer dan 30 %, zoals de meeste soorten perskoek van oliehoudende gewassen.

⁽¹⁷⁾ Daarentegen is 94 % van de in de EU gebruikte diervoeders met een laag en middelhoog eiwitgehalte afkomstig uit de EU en is de EU een duidelijke netto-exporteur van dit soort producten.

van de dieren te voldoen, en zou dit afhangen van het soort vee (Figuur 4). De **varkens- en de pluimvee**sector zijn de belangrijkste gebruikers van eiwitrijke perskoek (goed voor 66 % van het gebruik van mengvoeders⁽¹⁸⁾ in de EU), terwijl de **zuivel- en de rundvlees**sector een kleiner aandeel vertegenwoordigen (28 %).

Figuur 4: Gebruik van voedereiwitten per soort vee in de EU en de daarmee samenhangende productie van eetbare eiwitten per soort vee in de EU in 2022 (duizend ton ruw eiwit)

Bron: Capri-modeldatabank.

De afhankelijkheid van geïmporteerd eiwitvoer hangt sterk af van het **soort vee en het productiesysteem**. Intensievere systemen zijn voor een groot deel van hun eiwitvoorziening aangewezen op mengvoeder, dat jaarlijks 25,8 miljoen ton voedereiwit levert. Mengvoeders zijn goed voor 35 % van het totale eiwitgebruik door de veestapel in de EU. Extensievere systemen voor herkauwers, die op grasland en lokaal geproduceerd voeder berusten, zijn minder afhankelijk van invoer dan intensieve systemen. Bepaalde productiesystemen, zoals agro-ecologische, biologische, op gras gebaseerde en gemengde systemen met akkerbouw en veeteelt, alsook geografische aanduidingen of particuliere normen bevorderen actief het gebruik van lokaal diervoeder, verminderen de afhankelijkheid van ingevoerd diervoeder en verankeren de productie in het gebied.

Op EU-niveau is het aandeel **op het bedrijf geproduceerd voer gemiddeld beperkt**: ongeveer 21 % van het totale diervoeder in 2023. Dat percentage is het hoogst in veehouderijen die herkauwend vee en ook gewassen telen (42 % in 2023) en het laagst in gespecialiseerde pluimvee- of varkenshouderijen (7 %).

Verschillende voedersystemen met verschillende mate van afhankelijkheid

De veesector in de EU wordt gekenmerkt door een **verscheidenheid aan voederstrategieën**. Bij intensieve veeteelt kan de voeding worden geoptimaliseerd door middel van precisievoeding, door toevoeging van synthetische aminozuren als aanvulling op eiwitarm voer, van enzymen of van

⁽¹⁸⁾ Mengvoeders zijn diervoeders die worden gemaakt door ten minste twee voedermiddelen te mengen, met of zonder toevoegingsmiddelen.

toevoegingsmiddelen die de methaanemissies verminderen. Toevoegingsmiddelen voor diervoeding (zoals vitaminen en aminozuren) worden echter in ruime mate ingevoerd door de EU, met name uit China, dat een zeer dominante positie inneemt op de wereldmarkt voor deze stoffen en voor sommige ervan zelfs een quasi-monopolie heeft. De voeder-, vee- en aquacultuursector in de EU hebben daarom zeer beperkte mogelijkheden om hun bevoorrading te diversifiëren, zoals later in dit document onder de loep wordt genomen. Extensieve veeteeltsystemen daarentegen, en met name met gras gevoederde herkauwers en biologische productie, zijn aanzienlijk minder aangewezen op ingevoerd diervoeder en leveren tegelijkertijd milieuvoordelen op.

Tot slot moet worden benadrukt dat de EU een van de **meest efficiënte producenten van dierlijke eiwitten ter wereld is in termen van broeikasgasemissies** per eenheid output⁽¹⁹⁾. Als de dierlijke productie in de EU zou worden verminderd zonder meer, zou dat ertoe leiden dat een groot deel van de consumptie van dierlijke producten in de EU zou worden vervangen door koolstofintensievere invoer, waardoor de broeikasgasvoetafdruk van de consumptie van dierlijke producten in de EU zou vergroten en de waardeketen van dierlijke producten in de EU onnodig zou worden verstoord.

Circulariteit als leidend beginsel

In het algemeen spelen plantaardige eiwitten uit verschillende eetbare en niet-eetbare bronnen een belangrijke rol in de circulaire bio-economie, ook wanneer zij door vee worden omgezet in voedsel en mest. Hoewel verschillende voor diervoeder gebruikte gewassen ook worden verwerkt voor niet-voederdoeleinden in de industrie, voor energieproductie of als levensmiddel, kunnen zij nog steeds eiwitrijke bijproducten voor diervoeders of levensmiddelen leveren. Olie uit oliehoudende gewassen of zetmeel uit granen kan bijvoorbeeld worden gescheiden voor menselijk, industrieel of energiegebruik, terwijl de resterende bijproducten, met een hoog eiwitgehalte, kunnen worden gebruikt voor diervoeder of levensmiddelen. **Deze bijproducten van verwerkte gewassen vormen een belangrijke bron van eiwitten voor de veestapel in de EU.** Zij zijn goed voor ongeveer 34 % van de totale eiwitinname door vee, wat wijst op de sterke onderlinge verwevenheid tussen voedsel-, voeder-, energie- en industriële waardeketens.

Bio-energiebeleid heeft een rechtstreeks effect op de beschikbaarheid van eiwitten voor diervoeder als bijproduct en op de winstgevendheid van eiwitrijke gewassen in de EU. Bijproducten van de energieproductie⁽²⁰⁾ in de EU zijn goed voor 47,2 % van alle soorten perskoek van oliehoudende gewassen en vertegenwoordigen 6,3 % van het totale diervoeder dat in de EU wordt gebruikt. Bijproducten van de levensmiddelen- en drankenindustrie vertegenwoordigen 6 % van de eiwitinname van de veestapel in de EU, hoewel voormalige voedingsmiddelen slechts goed zijn voor 0,7 %, als gevolg van technische en regelgevingsbeperkingen in verband met de veiligheid van diervoeder. Veilig gebruik van eiwitrijke bijproducten van de voedselverwerking voor diervoeder zou kunnen worden uitgebreid, aangezien dit de voedselverspilling helpt terug te dringen.

Verschillend eiwitrendement per soort vee

Het eiwitrendement van de dierlijke productie kan worden beoordeeld aan de hand van de omzetting van voedereiwitten in dierlijke eiwitten. De sector eieren van pluimvee, waar 3,6 kg voedereiwit nodig is voor de productie van 1 kg dierlijke eiwitten, heeft het hoogste eiwitrendement, gevolgd door de varkenssector met 5,5 kg voedereiwit voor 1 kg dierlijke eiwitten en de sector melkveemelk met 5,8 kg voedereiwit per kilogram dierlijke eiwitten. De vleesveesector gebruikt 15,9 kg voedereiwit om 1 kg dierlijke eiwitten te produceren. De toenemende relatieve consumptie van pluimveevlees in een context van achteruitgang van het andere vlees zou tot op zekere hoogte kunnen bijdragen tot het verminderen

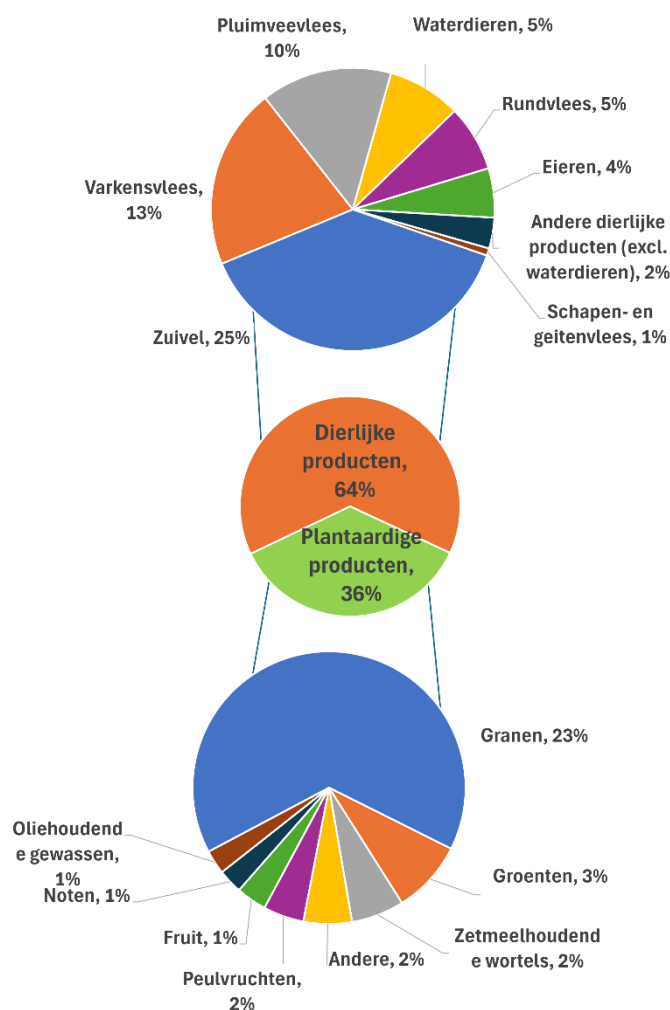
⁽¹⁹⁾ Global Livestock Environmental Assessment Model (GLEAM) van de FAO: foodandagricultureorganization.shinyapps.io/GLEAMV3_Public/.

⁽²⁰⁾ D.w.z. perskoek van oliehoudende gewassen die is verkregen uit sojabonen, koolzaad en zonnebloempitten die in de EU worden geplet voor de productie van olie die voor energiedoeleinden wordt gebruikt.

van de EU's afhankelijkheid van ingevoerd diervoeder door de algemene efficiëntie van het gebruik van voedereiwitten te verbeteren.

Levensmiddelen

In de EU is 64 % van de door de mens geconsumeerde eiwitten van dierlijke oorsprong (figuur 4). Dit aandeel stijgt tot 67 % in de VS, terwijl in China plantaardige eiwitten goed zijn voor 59 % van de menselijke eiwitconsumptie. De consumptietrends van de afgelopen tien jaar wijzen op een stijgend aandeel dierlijke eiwitten in het voedingspatroon van de Europeanen, ten nadele van plantaardige eiwitten⁽²¹⁾.

Figuur 5 — Aandeel eiwit per product in het voedingspatroon van de EU

Bron: FAO — Balansen voor levensmiddelen — 2023.

Factoren die van invloed zijn op de huidige consumptiepatronen zijn onder meer: i) culturele tradities en gewoonten, ii) inkomens, iii) gemak, reclame en marketing, iv) toenemende belangstelling voor met eiwitten verrijkte levensmiddelen, v) de organisatie van toeleveringsketens, en vi) de relatieve prijzen van plantaardige versus dierlijke producten. Binnen het voedingspatroon van Europeanen nemen eiwitten uit zuivelproducten wellicht relatief het sterkst toe, aangezien de vleesinname (met

⁽²¹⁾ Tussen 2010 en 2023 is de gemiddelde consumptie van dierlijke eiwitten per persoon in de EU met 6 % gestegen, terwijl de gemiddelde consumptie van plantaardige eiwitten met 4 % is gedaald (FAO — Balansen voor levensmiddelen).

uitzondering van pluimvee) afneemt. Wat plantaardige eiwitten betreft, zijn granen (23 % van de menselijke eiwitinname) en groenten en fruit (4 %) de belangrijkste bronnen. Hoewel leguminosen en peulvruchten slechts 2 % van de eiwitinname uitmaken, worden ze beschouwd als een belangrijk onderdeel van een gevarieerd en duurzaam voedingspatroon, en verscheidene lidstaten bevelen aan de consumptie ervan te verhogen⁽²²⁾.

Zoals bij veel levensmiddelen levert een divers voedingspatroon een belangrijke bijdrage aan gezonde voedingspatronen. Gediversifieerde voedingspatronen, die vlees omvatten van vee dat met lokaal aangepaste voedermiddelen wordt gefokt, evenals plantaardige eiwitten uit fruit, groenten en peulvruchten, kunnen een belangrijke rol spelen in de transitie naar een veerkrachtiger en duurzamer voedselsysteem en tegelijkertijd levensvatbare waardeketens in de EU ondersteunen. Voedingspatronen met een groot aandeel plantaardige levensmiddelen bieden niet alleen adequate voeding en positieve gezondheidsresultaten, maar dragen ook bij tot de verwezenlijking van milieu- en klimaatdoelstellingen.

3. Plantaardige en alternatieve eiwitbronnen

Innovatie op het gebied van eiwitten kent een sterke opmars. De EU heeft er belang bij wereldleider te zijn en innovatie te stimuleren die concurrerende, duurzame en veerkrachtige voedselsystemen ondersteunt. Tegelijkertijd moet de productie van eiwitten voldoen aan de EU-regelgeving ter bescherming van de gezondheid, het klimaat en het milieu. Innovatie moet verantwoord zijn en vereist een degelijke beoordeling van de duurzaamheid ervan, alsook van sociale, maatschappelijke en voedingsaspecten. In de strategie voor biowetenschappen van de Europese Commissie wordt erkend dat de Europese landbouw- en voedingssectoren een innovatiehub zijn met nieuwe producten en waardeketens die veiligheid, duurzaamheid en maatschappelijke verantwoording combineren⁽²³⁾.

Momenteel is er een verscheidenheid aan **plantaardige en alternatieve eiwitbronnen en -innovaties op de markt** voor zowel **levensmiddelen als diervoeders**. Sommige van deze producten zijn goed ingeburgerd en aanvaard in Europa, zoals eiwitproducten en proteïnedrankjes met plantaardige eiwitten, of producten met eiwitten die zijn verkregen uit fermentatie of algen. Algen worden ook als diervoeder gebruikt en hebben veelbelovend marktpotentieel. Sommige alternatieve eiwitbronnen, zoals insecten, zijn momenteel voornamelijk als diervoeder aanvaard, maar zijn ook op de levensmiddelenmarkt beschikbaar.

Voor andere alternatieven voor diervoeders, zoals producten op basis van **precisie- en biomassafermentatie of uit gewassen geëxtraheerde eiwitten**, kunnen specifieke regels voor het in de handel brengen gelden. Verschillende van deze alternatieven hebben het potentieel om nieuwe circulaire bedrijfsmodellen voor landbouwers en de voederindustrie te creëren. Op fermentatie gebaseerde technologieën zijn een complementair spoor binnen het bredere eiwitlandschap, met mogelijke gevolgen voor de waardeketens in de landbouw. Zij kunnen nieuwe kansen creëren voor bepaalde grondstoffen, agrarische nevenstromen en voedergerelateerde productiemiddelen, en tegelijkertijd bijdragen tot de diversificatie van eiwitbronnen. De impact ervan op de conventionele landbouwproductie zal op middellange termijn naar verwachting beperkt blijven, hoewel na verloop van tijd grotere effecten zichtbaar kunnen worden. De voordelen voor landbouwers en plattelandsgebieden zullen afhangen van de manier waarop de waardeketens worden georganiseerd, aangezien op fermentatie gebaseerde technologieën naar verwachting naast de gevestigde landbouwsystemen en -praktijken zullen bestaan. De Commissie legt momenteel de laatste hand aan

⁽²²⁾ Europese Commissie, *Legumes and Pulses — Knowledge for policy*, 18 december 2025; Europese Commissie, *Food-Based Dietary Guidelines recommendations for legumes — Knowledge for policy*, 7 november 2025.

⁽²³⁾ Europese Commissie, “Kies Europa voor biowetenschappen — Een strategie om de EU tegen 2030 te positioneren als ’s werelds aantrekkelijkste plaats voor biowetenschappen tegen 2030” (COM(2025) 525 final).

een studie waarin een aantal van deze kwesties wordt onderzocht⁽²⁴⁾. De hierboven genoemde eiwitbronnen voor diervoeder bieden kansen voor innovatie en dragen bij aan deze wereldwijd groeiende markt.

Innovatieve fermentatieprocessen worden ontwikkeld en opgeschaald in andere rechtsgebieden, waardoor economische voordelen en nieuwe inkomstenstromen worden gecreëerd voor landbouwers buiten de EU. Landbouwers in de EU zouden vergelijkbare voordelen kunnen genieten in de vorm van een rechtstreekse vraag naar landbouwgrondstoffen en een opwaardering van agrarische nevenstromen. De aangekondigde biotechwetgeving II moet het industriële concurrentievermogen van de EU op het gebied van industriële biotechnologie en biofabricage, onder meer op basis van geavanceerde fermentatie, versterken.

Wat levensmiddelen betreft, hebben **eiwitproducten en proteïnedrankjes met plantaardige eiwitten naar verwachting het grootste marktpotentieel** gezien het stabiele regelgevingskader en het draagvlak bij de consument in vergelijking met andere alternatieve eiwitten. Deze plantaardige alternatieve producten trachten vaak de smaak, de textuur en het voedingsprofiel van traditionele dierlijke producten na te bootsen⁽²⁵⁾, al zijn sommige sterker bewerkt. Beide soorten producten bestaan naast elkaar op de Europese markt en de GMO-verordening⁽²⁶⁾ bevat specifieke regels over het gebruik van bepaalde termen in de zuivelsector en, in de toekomst, in verband met vlees⁽²⁷⁾, om de transparantie te verbeteren en consumenten in staat te stellen weloverwogen keuzes te maken.

Zowel **eiwitproducten van plantaardige als van alternatieve oorsprong hebben te maken met verscheidene gemeenschappelijke uitdagingen die moeten worden aangepakt voordat deze producten op grotere schaal ingang kunnen vinden in de voedingspatronen in de EU**. Er bestaat weliswaar een EU-regelgevingskader voor nieuwe voedingsmiddelen⁽²⁸⁾, maar begrip en aanvaarding door het publiek zijn van cruciaal belang op gebieden als voedseltechnologie, waar innovatie kan overlappen met gezondheids-, cultuur-, ethische, traditie-, sociale, economische en duurzaamheidsoverwegingen. Een versterkte en inclusieve dialoog over deze kwestie en een betere kennis zijn dan ook noodzakelijk. Bovendien kunnen de betaalbaarheid, de smaak, het gebruiksgemak, de voedingsaspecten en de etikettering van deze producten bijkomende belemmeringen vormen. Belangrijk is dat de **duurzaamheid** en veiligheid van eiwitproducten van alternatieve oorsprong grondig moeten worden beoordeeld, zoals dat het geval is voor conventionele levensmiddelen. Zo zijn de productieprocessen voor verschillende soorten alternatieve eiwitten energie-intensief en vereisen zij in sommige gevallen een hogere energie-input dan de conventionele eiwitten die zij eventueel zouden kunnen vervangen⁽²⁹⁾. Tot slot moet worden gestreefd naar eiwitdiversificatie waarbij het

⁽²⁴⁾ Europese Commissie, Studie over biomassa- en precisiefermentatie, wordt in de tweede helft van 2026 afgerond.

⁽²⁵⁾ FAO, *The Plants That Feed the World: baseline data and metrics to inform strategies for the conservation and use of plant genetic resources for food and agriculture*, 2023.

⁽²⁶⁾ Verordening (EU) nr. 1308/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 tot vaststelling van een gemeenschappelijke ordening van de markten voor landbouwproducten (PB L 347 van 20.12.2013, blz. 671).

⁽²⁷⁾ Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de versterking van de positie van landbouwers in de voedselvoorzieningsketen (COM(2024) 577 final). De medewetgever buigt zich momenteel over de toevoeging van een lijst van termen die alleen voor vleesproducten mogen worden gebruikt.

⁽²⁸⁾ Verordening (EU) 2015/2283 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende nieuwe voedingsmiddelen, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1169/2011 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 258/97 van het Europees Parlement en de Raad en Verordening (EG) nr. 1852/2001 van de Commissie.

⁽²⁹⁾ Europees Parlement: Onderzoeksdienst van het Europees Parlement, *Alternative protein sources for food and feed*, april 2024.

concurrentievermogen en de levensvatbaarheid van de Europese veesector op lange termijn worden gewaarborgd.

Vanuit **economisch** en **sociaal** oogpunt creëert een grotere afzet van eiwitproducten van plantaardige oorsprong kansen voor landbouwers en plattelandsgemeenschappen. **Een herbestemming van de productie en van een reeks agrarische nevenstromen en nevenproducten** voor gebruik in plantaardige levensmiddelen en alternatieve eiwitproductie voor diervoeder zou nieuwe inkomsten voor landbouwers kunnen opleveren. De diversificatie van de eiwitvoorziening creëert kansen voor nieuwe waardeketens voor zowel diervoeders als levensmiddelen.

4. Bouwen aan een veerkrachtig en duurzaam eiwitsysteem in de EU

Er zijn nog steeds aanzienlijke belemmeringen voor het opschalen van de duurzame productie van plantaardige eiwitten, ondanks een aantal beleidsinitiatieven die tot dusver zijn genomen om de ontwikkeling ervan te stimuleren. Uit de brede raadpleging van belanghebbenden zijn verschillende beperkingen naar voren gekomen, waaronder de lagere winstgevendheid van eiwitrijke gewassen, wat vooral verband houdt met de beschikbaarheid van specifieke kennis, vaardigheden en productiemiddelen; een onderontwikkelde waardeketen; infrastructuurbehoeften voor onder meer opslag en verwerking; investeringstekorten en de noodzaak van nauwere samenwerking tussen belanghebbenden om de risico's van transitiebeslissingen te verminderen.

Op verschillende bestuursniveaus en door verschillende belanghebbenden moet actie worden ondernomen om de ontwikkeling van de keten te versnellen. **De slaagkansen zullen afhangen van een geïntegreerde aanpak en de juiste stimulansen om zowel het aanbod van als de vraag naar eiwitrijke gewassen te vergroten.**

Het EU-eiwitsysteem van de toekomst is gebaseerd op de volgende pijlers, die van circulariteit en klimaatactie een businesscase voor landbouwers zullen maken:

- de open **strategische autonomie** vergroten door de **duurzame eiwitvoorziening van de EU** uit te breiden;
- **de veerkracht, het concurrentievermogen en de paraatheid** van het bredere eiwitsysteem van de EU verbeteren;
- de eiwitwaardeketens in de EU versterken door de **aantrekkelijkheid van de markt** te vergroten, de **vraag te stimuleren** en lokale oplossingen te bevorderen.

4.1. Versterking van de beleidscoördinatie

Een coherente transitie hangt af van een sterkere samenhang tussen het GLB en het beleid van de EU op het gebied van concurrentievermogen, onderzoek en innovatie, energie, cohesie, milieu, klimaat, gezondheid, overheidsopdrachten en handel. Daarbij moet er ook voor worden gezorgd dat overheidsbeleid en particuliere initiatieven in de hele agrovoedingsketen, van productie tot consumptie, op elkaar aansluiten.

Verskillende acties zijn al aan de gang, maar moeten mogelijk worden versneld en geïntegreerd. Naarmate de EU haar milieu- en klimaatambities opvoert, moet zij met name meer inspanningen leveren om te bewerkstelligen dat haar handelspartners hun productienormen beter op elkaar afstemmen. De verdere ontwikkeling van de eiwitsector biedt aanzienlijke mogelijkheden voor de verwezenlijking van de EU-doelstellingen op het gebied van milieu en circulariteit.

Het volgende meerjarig financieel kader (MFK) biedt mogelijkheden om de sector eiwitrijke gewassen in de EU te stimuleren door middel van **geïntegreerde planning**, om de afhankelijkheid van ingevoerde eiwitten te verminderen en om de open strategische autonomie van de EU te versterken. Dit vereist de

ontwikkeling van projecten in de waardeketen waarin steun voor de teelt van eiwitrijke gewassen in het kader van het GLB kan worden gecombineerd met betere territoriale integratie en ontwikkeling van infrastructuur en verwerkingsfaciliteiten via de plannen voor nationaal en regionaal partnerschap (NRPP)⁽³⁰⁾. Tot slot kunnen investeringen in onderzoek en innovatie worden opgeschaald via het kaderprogramma voor onderzoek Horizon Europa en het Europees Fonds voor concurrentievermogen (EFC)⁽³¹⁾. Samen met de **risicobeheersinstrumenten** die de Commissie ontwikkelt, ook in samenwerking met de EIB, creëert dit ongekennde kansen voor de sector eiwitrijke gewassen in de EU.

Verschillende lidstaten werken al aan initiatieven om een duurzamer en veerkrachtiger eiwitsysteem te bevorderen. Deze inspanningen zijn gericht op de uitbreiding van de lokale productie en het lokale gebruik van eiwitten, de diversificatie van voedingspatronen, de ontwikkeling van alternatieve eiwitten en de versterking van waardeketens. Het Deense actieplan voor plantaardige levensmiddelen⁽³²⁾ is een voorbeeld van hoe de lidstaten instrumenten ter ondersteuning van de waardeketen voor plantaardige levensmiddelen op verschillende bestuursniveaus kunnen samenbrengen.

Om hun afhankelijkheid van ingevoerde plantaardige eiwitten te verminderen, worden de lidstaten aanbevolen maatregelen te nemen, zoals nader beschreven in de volgende punten en afgestemd op hun behoeften:

- bevorderen van de integratie van eiwitrijke gewassen in hun gewasrotatie en -diversificatie, op basis van milieu- en klimaatvoordelen;
- gekoppelde inkomenssteun verlenen voor de teelt van eiwitrijke gewassen om de sector te helpen zijn concurrentievermogen te verbeteren;
- hogere risico's en productiekosten compenseren voor landbouwers die overschakelen op eiwitrijke gewassen;
- eiwitdiversificatie integreren in hun strategieën voor generatievernieuwing en in de maatregelen in het kader van het starterspakket voor jonge landbouwers;
- investeringen, innovatie, marketing, opslag en risicobeheer voor de productie van eiwitrijke gewassen ondersteunen;
- collectieve acties faciliteren, zoals afzetbevorderingsmaatregelen, gezamenlijk in de handel brengen en meer gebruik van contracten tussen landbouwers en andere belanghebbenden in de waardeketen van eiwitrijke gewassen;
- downstreamsegmenten van de waardeketen van eiwitrijke gewassen versterken door middel van investeringen in infrastructuur, opslag- en verwerkingscapaciteit;
- hulp bieden aan landbouwers in moeilijkheden die eiwitrijke gewassen, grassen en andere kruidachtige voedergrassen produceren;
- de rol van grasland versterken;
- veehouders aanmoedigen om in voorkomend geval over te stappen op extensivering;
- landbouwers stimuleren om akkerbouw en veeteelt te combineren;

⁽³⁰⁾ Plannen voor nationaal en regionaal partnerschap zijn een nieuw planningsinstrument dat door de Commissie is voorgesteld voor het volgende MFK.

⁽³¹⁾ Europese Commissie, [Europees Fonds voor concurrentievermogen — Factsheet](#), 22 juni 2026.

⁽³²⁾ Ministerie van Voeding, Landbouw en Visserij van Denemarken, [Deens actieplan inzake plantaardige levensmiddelen](#), oktober 2023.

- het gebruik van lokale diervoeders op het niveau van landbouwbedrijven of op lokaal niveau monitoren en aanmoedigen, de zelfvoorziening van landbouwbedrijven vergroten en de afhankelijkheid van ingevoerde eiwitrijke diervoeders verminderen;
- gediversifieerde voedingspatronen ondersteunen om de veerkracht van het systeem te versterken;
- het belastingbeleid zodanig vormgeven dat het bijdraagt tot de transitie naar een veerkrachtig voedselsysteem;
- richtsnoeren uitvaardigen voor geharmoniseerde balansen voor voeder- en voedingseiwitten.

Specifieke eiwitdialogen met de lidstaten zullen een forum bieden om beste praktijken uit te wisselen en toezicht te houden op de uitvoering van het eiwitplan. Ook de **jaarlijkse voedseldialogen**, die consumenten, producenten, de industrie, detailhandelaren, overheidsinstanties en het maatschappelijk middenveld samenbrengen, bieden een gelegenheid voor uitwisselingen en voor het bepalen van de agenda.

4.2. Uitbreiding van de duurzame eiwitvoorziening in de EU

Om haar strategische autonomie te vergroten, heeft de EU behoefte aan:

- stimulansen om de teelt van eiwitrijke gewassen aan te moedigen;
- een reeks steunmaatregelen voor landbouwers;
- versterking van waardeketens en regionale ontwikkeling;
- een duurzamer gebruik van grasland en betere integratie van vee;
- de toegang van landbouwers tot koolstofstimulansen en natuurcredits.

• Landbouwers stimuleren om gediversifieerde productiesystemen met lagere meststoffenbehoeften in te voeren

Er zijn voldoende stimulansen, investeringssteun en risicobeheersinstrumenten nodig om eiwitdiversificatie te bewerkstelligen. De lidstaten moeten, op basis van de bovenstaande aanbevelingen, hun plannen en strategieën voor eiwitdiversificatie opstellen en de inherente afwegingen aanpakken, gezien de structurele beperkingen in Europa. Bij deze beleidsbeslissingen zal rekening moeten worden gehouden met verschillende aspecten, zoals de soorten gewassen, de geschiktheid ervan voor de agroklimatologische omstandigheden in een land, het eiwitgehalte, het tweeledige gebruik (levensmiddelen en diervoeders) en de mogelijkheid om in de vruchtwisseling te worden geïntegreerd. Bepaalde gewassen, zoals sojabonen, peulvruchten en leguminosen, beschikken over een aanzienlijk potentieel en bieden reële mogelijkheden voor opschaling. Daarnaast ondersteunen leguminosen in een vruchtwisseling (ook als dekgewas) duurzame landbouwpraktijken: de uitstoot van broeikasgassen wordt verminderd en de vruchtbaarheid van de bodem wordt verrijkt door stikstofbinding, waardoor de behoefte aan meststoffen afneemt.

Naast de vereiste van gewasrotatie en -diversificatie in het kader van het nieuwe rentmeesterschap van landbouwbedrijven, kunnen de lidstaten gebruikmaken van een reeks GLB-instrumenten in het kader van het GLB-voorstel voor de periode na 2027⁽³³⁾. Het gaat daarbij onder meer om gekoppelde inkomenssteun en agromilieu- en klimaatacties om eiwitrijke gewassen op bedrijfsniveau aantrekkelijker te maken. De gekoppelde inkomenssteun, waarvoor een verhoging van de maximumbedragen is voorgesteld, kan de ontwikkeling van eiwitrijke gewassen ondersteunen, terwijl

⁽³³⁾ Europese Commissie, [Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de voorwaarden voor de uitvoering van de steun van de Unie aan het gemeenschappelijk landbouwbeleid voor de periode 2028-2034](#) (COM(2025) 560 final); [Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Verordening \(EU\) nr. 1308/2013](#) (COM(2025) 553 final).

agromilieu- en klimaatacties de teelt van leguminosen, het gebruik van mest en de aanleg van dekgewassen kunnen ondersteunen en tegelijkertijd biologische landbouwsystemen waarin deze praktijken zijn geïntegreerd, kunnen bevorderen.

Het voorstel van de Commissie voorziet in een belangrijk nieuw element met een aanzienlijk potentieel: **transitiebetalingen**, voorgesteld in het kader van het GLB na 2027, die kunnen worden beschouwd als risicobeperkende instrumenten. Deze betalingen zullen landbouwers helpen de investerings- en aanpassingskosten te dekken die gepaard gaan met de invoering van eiwitrijke gewassen in de vruchtwisseling, met inbegrip van nieuwe machines, aanpassingen van de uitrusting, leerkosten en tijdelijke stijgingen van de productie- of arbeidskosten, alsook mogelijke verliezen als gevolg van een lagere winstgevendheid in vergelijking met alternatieve gewassen.

De Commissie zal **EU-brede benchmarks vaststellen om de verbetering van de totale strategische autonomie van de EU op het gebied van eiwitten te monitoren**. Het **marktobservatorium voor granen, oliehoudende en eiwitrijke gewassen** zal zijn inspanningen met het oog op meer markttoezicht en meer transparantie in het eiwitsysteem opvoeren.

De lidstaten zullen door middel van **GLB-aanbevelingen** worden aangemoedigd om in hun NRP-plannen maatregelen op te nemen die de productie van leguminosen, koolzaad en zonnebloemen stimuleren, ondersteund door passend advies, en om de geboekte vooruitgang te monitoren.

De **volgende generatie landbouwers** speelt een sleutelrol bij het versnellen van de transitie, dankzij hun ondernemingsgeest, toegang tot innovatie en een langere planningshorizon. Door modernisering, diversificatie en innovatie bij deze generatie te ondersteunen, sluit de strategie voor generatievernieuwing in de landbouw aan bij de ontwikkeling van de sector eiwitrijke gewassen en draagt zij bij tot de veerkracht, de duurzaamheid en het concurrentievermogen van het agrovoedingssysteem. Om jonge landbouwers voldoende stimulansen en zakelijke kansen te bieden, beveelt de Commissie **de lidstaten aan om eiwitdiversificatie op te nemen in hun strategie voor generatievernieuwing en in de maatregelen in het starterspakket voor jonge landbouwers**.

De uitrol van **risicobeheersinstrumenten en financiële instrumenten** zal landbouwers verder helpen om eiwitrijke gewassen in hun landbouwbedrijf te integreren, zoals uiteengezet in de strategie voor de veehouderij.

- **Instrumentarium om landbouwers in staat te stellen duurzame, gezonde en veerkrachtige eiwitrijke gewassen te telen**

In de visie voor landbouw en voedsel benadrukte de Commissie dat landbouwers het juiste instrumentarium nodig hebben om duurzaam te kunnen produceren, met name gezien de druk van klimaatverandering en dier- en plantenziekten. Dit is des te relevanter voor eiwitrijke gewassen, om de opbrengsten en de kwaliteit te verbeteren en aan het klimaat aangepaste variëteiten te produceren. Nieuwe genomische technieken (NGT's) hebben een aanzienlijk potentieel om teeltproblemen aan te pakken en meer aan het klimaat aangepaste oplossingen op de markt te brengen.

Veredelingsprogramma's voor eiwitrijke gewassen moeten daarom gericht zijn op de ontwikkeling van rassen die hogere en stabielere opbrengsten combineren met een betere tolerantie voor klimaatgerelateerde stress (zoals droogte en extreme weersomstandigheden), een grotere resistentie tegen plagen en ziekten en een betere voedingskwaliteit, waarbij de genetische diversiteit evenwel in stand moet worden gehouden⁽³⁴⁾.

Naast de beschikbaarheid van geschikte rassen blijven ook fytosanitaire risico's en onkruidbestrijding belangrijke belemmeringen voor de teelt van eiwitrijke gewassen. Daarom heeft de Commissie in een

⁽³⁴⁾ Permanent Comité voor onderzoek in de landbouw, [*R&I for alternative protein sources towards strategic autonomy and sustainability in EU protein production*](#), 6 mei 2026.

omnibus voor levensmiddelen en diervoeders⁽³⁵⁾ voorgesteld de regelgevingsprocedures voor gewasbeschermingsmiddelen te vereenvoudigen, de toegang tot biologische bestrijdingsmiddelen te versnellen en verlengingsprocedures efficiënter te maken. Ook in het kader van Horizon Europa heeft de Commissie investeringen gericht op gewasbescherming, die moet blijven inspelen op bestaande en opkomende ziekten.

Het delen van kennis is van cruciaal belang om de uitbreiding van de teelt van eiwitrijke gewassen te ondersteunen. Coöperaties, Europese GLB-netwerken en door Horizon Europa gefinancierde thematische en adviesnetwerken⁽³⁶⁾ spelen een belangrijke rol door middel van gezamenlijke actie. Bedrijfsadviesdiensten voor de landbouw zijn ook van essentieel belang om de toepassing van nieuwe praktijken door landbouwers te ondersteunen en het bewustzijn te vergroten.

Toegang tot moderne machines die zijn aangepast aan peulvruchten en andere eiwitrijke gewassen is van essentieel belang voor een nauwkeurige inzaai en oogst en draagt zo bij tot een betrouwbaardere opbrengst en een betere productkwaliteit. GLB-investeringssteun speelt een belangrijke rol. Aangezien deze gewassen vaak op relatief kleine arealen worden geteeld, kunnen coöperaties de toegang tot gespecialiseerde apparatuur vergemakkelijken door de investeringskosten tussen landbouwers te delen.

- **Versterking van waardeketens en regionale capaciteiten om de aantrekkelijkheid van de markt te vergroten**

Een betere integratie in de waardeketen en een grotere vraag zijn belangrijke factoren om verandering teweeg te brengen.

Het voorstel voor het GLB na 2027 versterkt de waardeketen door een specifieke sector van eiwitrijke gewassen op te richten, door de erkenning van producenten- en brancheorganisaties verplicht te stellen en zo collectieve acties zoals afzetbevorderingsmaatregelen of gezamenlijk in de handel brengen te vergemakkelijken, en door de lidstaten te verplichten sectorale interventies voor eiwitrijke gewassen uit te voeren ter ondersteuning van investeringen, innovatie, marketing, opslag en risicobeheer.

Het is belangrijk dat kwaliteit tot uiting komt in de prijs en dat landbouwers eerlijk worden beloond. Wijzigingen in de gemeenschappelijke marktordening⁽³⁷⁾, die momenteel door de medewetgevers worden onderzocht en bedoeld zijn om het vertrouwen in de hele voedsel- en voederketen te versterken, zullen een intensiever gebruik van contracten tussen landbouwers en andere belanghebbenden in de waardeketen van eiwitrijke gewassen vergemakkelijken om de risico's bij overschakeling op die gewassen te verminderen door de voorspelbaarheid van de prijzen te verbeteren, de afzet veilig te stellen en de vraag te verduidelijken.

Naast de GLB-inkomenssteun biedt geïntegreerde planning en financiering in het kader van het NRPP mogelijkheden om waardeketens te helpen ontwikkelen door middel van **investeringen in de infrastructuur en de opslag- en verwerkingscapaciteit die nodig is om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen**. Het EFC, dat bedrijven en projecten gedurende het hele investeringstraject zal ondersteunen door middel van verschillende vormen van steun (subsidies, terugbetaalbare steun, gemengde financiering), kan ook een rol spelen. Een uitbreiding van de verwerkingscapaciteit voor eiwitrijke gewassen in de EU zou bijvoorbeeld de afzetmarkten diversifiëren en een meer territoriale veedistributie met minder milieueffecten ondersteunen. Het Europees Fonds voor concurrentievermogen zou investeringen in de infrastructuur voor diervoeders, levensmiddelen en

⁽³⁵⁾ Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de vereenvoudiging en versterking van de veiligheidsvoorschriften voor levensmiddelen en diervoeders (COM(2025) 1030 final).

⁽³⁶⁾ Meer informatie is te vinden op [thematische netwerken](#) en [adviesnetwerken](#).

⁽³⁷⁾ Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de versterking van de positie van landbouwers in de voedselvoorzieningsketen (COM(2024) 577 final).

bioraffinaderijen kunnen ondersteunen en zo veerkrachtige EU-waardeketens op basis van lokaal betrokken eiwitten kunnen versterken.

Om de afhankelijkheid van ingevoerd eiwitrijk diervoeder te verminderen, moeten de industriële en energietoepassingen van oliehoudende gewassen — de belangrijkste bron van hoogwaardige voedereiwitten van eigen bodem in de EU — in stand worden gehouden. Het bevorderen van het gebruik van biomassa, zoals uiteengezet in de strategie voor de bio-economie, zal de marktkansen verder vergroten.

De Commissie is al in gesprek met belanghebbenden om zich voor te bereiden op de nieuwe kansen die het toekomstige MFK zal bieden. Dit werk zal worden voortgezet.

Regionale ontwikkeling is zeer belangrijk voor de aanpak van structurele uitdagingen in plattelandsgebieden en -regio's, zoals diensten, tekorten aan arbeidskrachten, waterschaarste enz. Met de geïntegreerde planning in het kader van het NRPP kunnen deze problemen worden aangepakt.

- **Een duurzamer gebruik van grasland en betere integratie van vee**

Het GLB na 2027 handhaaft ruime steun voor voedergrassen in het kader van een meer territoriale benadering van grasland- en veeteeltbeheer, waarbij de gekoppelde inkomenssteun wordt uitgebreid tot grassen en voedergrassen. Via agromilieu- en klimaatacties kunnen de lidstaten extensieve systemen, duurzame begrazing en een ruimer gebruik van gras in diervoeders bevorderen. De rol van graslanden moet worden versterkt, aangezien zij bijdragen tot koolstofvoorraden, de afhankelijkheid van ingevoerde diervoeders verminderen en braaklegging van grond, verlies van cultureel erfgoed en toenemende natuurrampen, met name bosbranden, helpen aanpakken. Naast begrazing is er ruimte om het gebruik van uit gras geëxtraheerd eiwit voor niet-herkauwende dieren uit te breiden.

- **Landbouwers toegang geven tot koolstofstimulansen en natuurcredits**

Om economische stimulansen te bieden om het gebruik van meststoffen te verminderen, zoals benadrukt in het actieplan inzake meststoffen, wordt in het kader van de verordening koolstofverwijderingen en koolstoflandbeheer (CRCF)⁽³⁸⁾ een certificeringsmethode ontwikkeld om koolstofverwijderingen door omzetting van bouwland in grasland te erkennen, het graslandbeheer te verbeteren en N₂O-emissies te verminderen door het gebruik van peulvruchten. Dankzij dit uniforme kader zullen landbouwers die eiwitrijke gewassen telen, toegang krijgen tot koolstofstimuleringsregelingen. Bovendien biedt de aangekondigde herziening van de additionaliteit en het toepassingsgebied van het CRCF-kader een kans om een breder scala aan businesscases voor landbouwers te creëren om aan koolstoflandbeheer te doen.

In overeenstemming met de routekaart voor natuurcredits⁽³⁹⁾ kunnen natuurcreditbenaderingen ook helpen om duurzame eiwitsystemen te belonen die bijdragen tot het behoud, het herstel of de verbetering van ecosystemen, habitats of biodiversiteit, met inbegrip van op begrazing gebaseerde veeteeltsystemen op blijvend grasland en biodiversiteitsvriendelijke op leguminosen gebaseerde systemen, zoals gediversifieerde rotaties, tussenteelt of productie met weinig productiemiddelen in combinatie met landschapselementen.

⁽³⁸⁾ Verordening (EU) 2024/3012 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2024 tot vaststelling van een certificeringskader van de Unie voor permanente koolstofverwijderingen, koolstoflandbeheer en koolstofopslag in producten (PB L, 2024/3012, 6.12.2024).

⁽³⁹⁾ Europese Commissie, Routekaart voor natuurcredits, COM(2025) 374 final.

4.3. Bevordering van onderzoek en innovatie ter versterking van eiwitssystemen

- **Investeren in gewasinnovatie en zaden om de productie en veerkracht te verhogen**

In het kader van de kaderprogramma's voor onderzoek van de Unie voor O&I, Horizon 2020 en Horizon Europa is meer dan 190 miljoen EUR geïnvesteerd in de ondersteuning van O&I op het gebied van eiwitrijke gewassen, met inbegrip van veredeling, tussenteelt, valorisatie van ecosysteemdiensten, verwerking op het landbouwbedrijf, waardeketens en diervoederproductie om de zelfvoorziening van de EU te versterken. In het kader van de EU-missie "Bodemdeal voor Europa" wordt in projecten ook gekeken naar de rol van eiwitrijke gewassen bij het verbeteren van de bodemgezondheid via living labs. Het EU-partnerschap voor diergezondheid en dierenwelzijn heeft ook betrekking op dit onderwerp via diervoeding en toevoegingsmiddelen voor diervoeding. Het EU-partnerschap voor agro-ecologie is gericht op gewasdiversificatie en het potentieel van gemengde systemen. Het EU-partnerschap Biodiversa+ gaat uit van een andere benadering, waarbij de ontwikkeling van teeltsystemen voor meerjarige graangewassen wordt ondersteund⁽⁴⁰⁾.

Er zijn gerichte O&I-investeringen nodig om de productie en het gebruik van eiwitrijke gewassen te stimuleren. Prioriteiten zijn onder meer gewasveredeling en zaadontwikkeling; verminderd gebruik van meststoffen; bescherming van duurzame gewassen; diversificatie, en de ontwikkeling van waardeketens, naast onderzoek naar begrazingssystemen en voederformules op basis van lokale eiwitten. Er is ook O&I nodig met betrekking tot de verwerkbaarheid, sensorische kwaliteit, voedingswaarde, verteerbaarheid en allergeniciteit van in de EU geteelde eiwitrijke gewassen. Gezien de variabiliteit tussen de rassen en de teeltomstandigheden zijn een gestandaardiseerde kwaliteit en risicobeoordeling en gestandaardiseerde indelingsmethoden van essentieel belang met het oog op het in de handel brengen en het bredere gebruik ervan. Geschikte verwerkingstechnologieën en -infrastructuur voor levensmiddelen en diervoeders, ook binnen de landbouwbedrijven, zijn eveneens nodig om waarde te creëren.

Ook moet, in samenwerking met de particuliere sector, verder worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van technologieën om biomassa beter te benutten, door residuen en bijproducten in diervoeders op te nemen.

- **Versterking van de samenwerking en kennisoverdracht tussen actoren**

Samenwerking in de hele waardeketen is van cruciaal belang voor het opschalen van innovatie. Initiatieven zoals EIP-AGRI (Europees Innovatiepartnerschap voor productiviteit en duurzaamheid in de landbouw) en het Europese GLB-netwerk ondersteunen kennisuitwisseling, samenwerkingsprojecten en beste praktijken, terwijl het koppelen van O&I aan voorlichtingsdiensten zorgt voor een doeltreffende overdracht naar de landbouwers. Door middel van projecten met meerdere belanghebbenden, thematische activiteiten en netwerkinitiatieven zullen deze platformen beste praktijken op het gebied van eiwitrijke gewassen blijven bevorderen en relevante resultaten van op lidstaatsniveau uitgevoerde projecten blijven verspreiden. Hun activiteiten zullen ook bijdragen aan specifieke eiwitdialogen met de lidstaten en aan de jaarlijkse voedseldialogen. Het cohesiebeleid voor O&I is een ander instrument om innovatie te ondersteunen en verschillende regio's hebben in hun strategie voor slimme specialisatie relevante prioriteiten vastgesteld⁽⁴¹⁾.

⁽⁴⁰⁾ Meer informatie is beschikbaar op: [Biodiversa+](#).

⁽⁴¹⁾ De partnerschappen voor strategieën voor slimme specialisatie (S3) en de interregionale innovatie-investeringen (I3-instrument) versterken reeds de regionale samenwerking, technologieoverdracht en industriële opschaling in heel Europa. De S3-partnerschappen brengen regio's samen die geïnteresseerd zijn in nieuwe waardeketens. Twee voorbeelden zijn "High Tech Farming" en "Ingredients for the Bioeconomy (I4BE)". Het I3-instrument ondersteunt interregionale samenwerking en helpt regio's onderzoek en proefprojecten om te zetten in reële economische kansen, zoals de ontwikkeling van een nieuwe transnationale waardeketen voor biomeststoffen en bio-economische oplossingen.

Een alomvattende O&I-aanpak voor eiwitten moet de wetenschappelijke kennis verdiepen en de lacunes opvullen en tegelijkertijd zorgen voor doeltreffende integratie tussen disciplines⁽⁴²⁾. Er is meer financiering voor onderzoek en innovatie nodig om het concurrentievermogen, de duurzaamheid en de veerkracht van plantaardige en alternatieve eiwitten te vergroten, voortbouwend op het toekomstige EFC en het volgende Horizon Europa. De nieuwe strategische O&I-benadering inzake landbouw, bosbouw, plattelandsgebieden en voedselsystemen zal de basis vormen voor toekomstige investeringen om nieuwe kennis, praktijken en instrumenten voor de eiwitsectoren te ontwikkelen. Op lange termijn zal de toepassing van de resultaten verder worden versterkt door verdere werkzaamheden op gebieden als gewasbescherming, veredeling en de bio-economie, waarbij zowel onderzoeksorganisaties als de particuliere sector op al deze gebieden betrokken zijn.

4.4. Verbeteren van de veerkracht, het concurrentievermogen en de paraatheid van het eiwitsysteem van de EU

De veerkracht en het concurrentievermogen van het eiwitsysteem van de EU hangen nauw samen met de efficiëntie van diervoeders en teelt en innovatie, waarbij de EU een technologische leider is:

- het efficiënter maken van veehouderijsystemen;
- optimalisering van voederstrategieën;
- het aanmoedigen van regionaal en lokaal voeder;
- diversifiëring van de invoer, met afstemming van de duurzaamheidsnormen;
- ondersteuning van de Europese productie van voedermiddelen en toevoegingsmiddelen;
- het waarborgen van paraatheid en noodplanning.

• Aanpassing van veehouderijsystemen om prioriteit te geven aan lokale hulpbronnen

Het potentieel voor de optimalisering van de vraag naar voeder ligt in een betere afstemming van de veeteelt op de regionale en lokale voederproductie. Voortbouwend op het huidige GLB biedt het GLB na 2027 de lidstaten opties om de diversificatie van de veeteelt, met inbegrip van extensivering, verder te ondersteunen en maatregelen om een **grootschaliger gebruik van regionaal en lokaal geproduceerde plantaardige eiwitten** aan te moedigen, door middel van instrumenten zoals areaalgebonden inkomenssteun, met name voor gemengde systemen met akkerbouw en veeteelt, en een hogere gekoppelde inkomenssteun voor landbouwers die plantaardige en dierlijke productie combineren. In door nitraatverontreiniging getroffen gebieden heeft de Commissie voorgesteld dat de lidstaten landbouwers moeten ondersteunen bij de extensivering van hun veeteeltsysteem of de diversificatie van hun activiteiten en in het kader van de nieuwe agromilieu- en klimaatacties zullen zij ook steun verlenen voor de extensivering van veeteeltsystemen, bijvoorbeeld via vrijwillige beheersverbintenissen of via de nieuwe transitiebetaling. Hierdoor kunnen marginale gronden beter worden benut voor herkauwers, terwijl er voor niet-herkauwende dieren mogelijkheden zijn om beter gebruik te maken van nevenproducten van levensmiddelen in overeenstemming met de relevante bepalingen van het Unierecht inzake diervoeder, dierlijke bijproducten en overdraagbare spongiforme encefalopathie (TSE), en de verwerking tot biobrandstoffen, die bijdragen tot een vermindering van de voedergerelateerde broeikasgasemissies en van de concurrentie op het gebied van verandering in landgebruik.

Zoals uiteengezet in de strategie voor de veehouderij, kan de Europese afhankelijkheid van ingevoerde plantaardige eiwitten eveneens worden teruggedrongen door het optimaliseren van de samenstelling

⁽⁴²⁾ Permanent Comité voor onderzoek in de landbouw, [*R&I for alternative protein sources towards strategic autonomy and sustainability in EU protein production*](#), 6 mei 2026.

van de veestapel en van bedrijfsmodellen in overeenstemming met de natuurlijke hulpbronnen die op regionaal niveau beschikbaar zijn, alsook door de diversifiëring van het inkomen van de betrokken veehouders op het gebied van verwerking met toegevoegde waarde.

- **Lokale diervoederproductie**

Het verminderen van de Europese afhankelijkheid van invoer moet gepaard gaan met inspanningen om de kosten van de Europese diervoederproductie te verlagen. Het vervangen van ingevoerd eiwitvoer door Europese, regionale of lokale alternatieven kan de kosten voor veehouders doen stijgen als deze alternatieven duurder zijn dan de invoer. Overheidssteun kan weliswaar bijdragen tot de ontwikkeling van veerkrachtige waardeketens voor diervoeders, maar deze kosten moeten worden geabsorbeerd zonder het concurrentievermogen te ondermijnen. In de strategie voor de veehouderij wordt het traject uiteengezet voor een duidelijke identificatie van de oorsprong voor de consument, door middel van vrijwillige etikettering en korte toeleveringsketens, ter ondersteuning van deze transitie.

Hogerop in de keten is de uitbreiding van de regionale verwerkings- en opslagcapaciteit van cruciaal belang om het gebruik van lokale diervoeders te vergroten. De investeringsinstrumenten die in het kader van het GLB beschikbaar zijn, kunnen landbouwers en producentenorganisaties al ondersteunen bij de ontwikkeling van dergelijke regionale verwerkings- en opslaginfrastructuur, zoals droogeenheden, bioraffinaderijen of logistieke platformen. Het toekomstige EFC kan verder bijdragen aan deze doelstelling door investeringen te stimuleren die gericht zijn op het verbeteren van het concurrentievermogen en de veerkracht.

Om richting te geven aan het beleid en de vooruitgang te monitoren, worden de lidstaten aanbevolen toezicht te houden op het gebruik van lokaal diervoeder⁽⁴³⁾. Voorts zal de Commissie overwegen **vrijwillige etiketten of facultatieve gereserveerde vermeldingen** te ontwikkelen met betrekking tot de oorsprong van diervoeders die voor de productie van het product worden gebruikt.

- **Optimalisering van voederstrategieën voor alle soorten vee**

Herkauwers kunnen worden gevoederd met gras en helpen graslanden in stand te houden, terwijl niet-herkauwende dieren gebruik kunnen maken van rest- en nevenproducten van de voedsel- en landbouwproductenverwerking die anders verloren zouden gaan. Voederstrategieën worden zodanig ontworpen dat ze inspelen op veranderende voedingsbehoeften, in lijn met genetische verbetering en de vereisten op het gebied van diergezondheid en dierenwelzijn. Er is echter geen uniforme oplossing die van toepassing zou zijn op alle productiesystemen, alle soorten vee en alle regio's. Niettemin zou de optimalisering van voederstrategieën de Europese afhankelijkheid van ingevoerde plantaardige eiwitten kunnen verminderen en tegelijkertijd waardeketens voor in de EU geteelde eiwitten kunnen creëren en de duurzaamheid kunnen verbeteren.

Aangezien geen enkele aanpak geschikt is voor alle systemen of regio's, spelen diervoederfabrikanten een sleutelrol bij het afstemmen van het voeder op de voedingsbehoeften van de dieren en op de beschikbaarheid, de betaalbaarheid en de duurzaamheid van ingrediënten. Zij stellen mengvoeders samen op basis van een breed scala aan lokale en ingevoerde voedermiddelen en toevoegingsmiddelen, met het oog op optimale prestaties van de veestapel, en passen zich daarbij aan de milieu-, regelgevings- en marktbeperkingen aan. Deze rol is met name belangrijk omdat mengvoeder een aanzienlijk deel van de totale vraag naar veevoeder vertegenwoordigt en de voederkosten de belangrijkste kostenpost in de dierlijke productie vormen.

Met het oog op de bevordering van een circulaire bio-economie ondersteunt het gebruik van voormalige voedingsmiddelen, bijproducten en nevenproducten van de voedselproductie als diervoeder de

⁽⁴³⁾ Europees Milieuagentschap, *Protein diversification in Europe: risks and opportunities for sustainable food systems*, 22 juni 2026.

doelstellingen van de circulaire bio-economie door afval te verminderen, nutriënten te behouden en economische en milieuvoordelen te bieden. Het EU-beleid moedigt de lidstaten aan om voorrang te geven aan veilig gebruik van de genoemde producten in diervoeding boven opties met een lagere waarde, zoals biobrandstoffen, compostering, biogas, verbranding of storten, mits aan alle desbetreffende voederveiligheids- en andere wettelijke vereisten wordt voldaan. Bij circulair diervoeder kunnen ook nieuwe bronnen van nutriënten voor gebruik in diervoeding worden overwogen, zoals van insecten afkomstige eiwitten.

- **Diversifiëring van de invoer, met afstemming van de duurzaamheidsnormen**

Terwijl dit plan praktische stappen bevat om de EU-productie te stimuleren in de richting van meer autonomie, kan diversificatie van de invoer in de tussentijd helpen om de risico's van afhankelijkheid te verminderen. De bestaande (en toekomstige) vrijhandelsovereenkomsten die de EU met verschillende handelspartners sluit, vormen de basis voor zowel invoer- als uitvoerdiversificatie. De afhankelijkheid van de invoer van voedereiwitten uit niet-EU-landen zal in de toekomst waarschijnlijk blijven bestaan. Gezien het nulrecht voor sojabonen en perskoek van sojabonen en het beperkte aantal landen waaruit deze producten worden ingevoerd, helpen de verschillende vrijhandelsovereenkomsten die de EU met niet-EU-landen heeft gesloten, deze regeling te consolideren en de levering van sojabonen aan de EU te diversifiëren. De EU zal haar agrovoedingsdiplomatie aanwenden om de toeleveringsketens verder te diversifiëren en nieuwe toeleveringsroutes te ontsluiten.

Buurland en kandidaat-lidstaat Oekraïne zou het eiwittekort van de EU kunnen helpen verminderen en zou voor meer flexibiliteit kunnen zorgen, met samenwerking die gericht is op het op elkaar afstemmen van de productienormen, met name voor sojabonen. De EU zal met Oekraïne samenwerken op gebieden die beide partijen ten goede komen, zoals de productie van sojabonen, en daarbij zorgen voor een gelijk speelveld en eerlijke concurrentie.

Er zijn al verschillende stappen gezet om de productienormen beter op elkaar af te stemmen.

In haar visie voor landbouw en voedsel heeft de Commissie zich ertoe verbonden ervoor te zorgen dat gevaarlijke pesticiden die in de EU verboden zijn, niet opnieuw binnenkomen via invoer. Ter aanvulling van eerdere initiatieven⁽⁴⁴⁾ heeft de Commissie een omnibusvoorstel voor levensmiddelen en diervoeders ingediend en zal zij een effectbeoordeling uitvoeren van de mogelijkheid om de productienormen voor ingevoerde producten op elkaar af te stemmen.

De productie van eiwitten kan aanzienlijke gevolgen hebben voor het landgebruik. Het Europese wetgevingskader, waaronder de EU-ontbossingsverordening (EUDR)⁽⁴⁵⁾ en de richtlijn inzake indirecte veranderingen in landgebruik (ILUC)⁽⁴⁶⁾, speelt in op deze kwesties. Deze kunnen echter ook effecten in de waardeketen met zich meebrengen, zowel voor landbouwers als voor handelaren, die specifieke aandacht vereisen.

- **Ontwikkeling van de Europese productie van voedermiddelen en toevoegingsmiddelen**

Verschuivingen in eiwitbronnen en in dierlijke voedingspatronen vragen om passende toevoegingsmiddelen. Het gebruik van aminozuren in diervoeders is tegenwoordig de meest kosteneffectieve oplossing om de aanzienlijke Europese afhankelijkheid van de invoer van sojabonen

⁽⁴⁴⁾ Bij Verordening (EU) 2023/334 van de Commissie van 2 februari 2023 zijn de maximale residugehalten voor de neonicotinoïden clothianidin en thiamethoxam verlaagd tot de bepaalbaarheidsgrens om bijen en andere bestuivers te beschermen.

⁽⁴⁵⁾ Verordening (EU) 2023/1115 van het Europees Parlement en de Raad van 31 mei 2023 betreffende het op de markt van de Unie aanbieden en de uitvoer uit de Unie van bepaalde grondstoffen en producten die met ontbossing en bosdegradatie verband houden (PB L 150 van 9.6.2023, blz. 206).

⁽⁴⁶⁾ Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen (PB L 328 van 21.12.2018, blz. 82).

te verminderen en tegelijkertijd de stikstofemissies te verlagen en de gezondheid en het welzijn van dieren te ondersteunen. Een verminderde markttoegang voor essentiële aminozuren (met name lysine en methionine) zou ertoe leiden dat meer sojabonen worden ingevoerd uit niet-EU-landen en dat meer stikstof in het milieu vrijkomt. Evenzo is het aanvullen van diervoeders met voldoende hoeveelheden vitaminen essentieel voor de gezondheid en het welzijn van dieren en voor het optimaliseren van de prestaties in alle bestaande veehouderijsystemen. Een tekort aan één bepaalde vitamine kan voldoende zijn om de zoötechnische prestaties te beïnvloeden, wat gevolgen zou hebben voor het concurrentievermogen van de veestapel in de EU en de voedselautonomie van de EU zou kunnen ondermijnen.

De EU is voor bijna alle vitaminen en aminozuren die zij nodig heeft om dieren te voederen, sterk afhankelijk van niet-EU-landen, met name in Oost-Azië.

Die afhankelijkheid van ingevoerde vitaminen en aminozuren brengt dan ook kritieke voorzieningsrisico's met zich mee. De Commissie zal met de lidstaten samenwerken om deze zwakke punten aan te pakken **door haar industriële capaciteit te beschermen en te ondersteunen door middel van instrumenten voor concurrentievermogen en handel**, en tegelijkertijd **het potentieel te onderzoeken om de productie terug te halen door middel van de volgende maatregelen:**

- een studie uitvoeren om de mate van afhankelijkheid van de EU en het potentieel om deze te beperken, te beoordelen;
- in het kader van het toekomstige EFC mogelijkheden onderzoeken om projecten op te schalen en EU-exploitanten te stimuleren om de bestaande productiecapaciteit voor toevoegingsmiddelen/vitaminen voor diervoeding ten volle te benutten, de continuïteit van de exploitatie te waarborgen en/of in nieuwe capaciteit te investeren;
- **de voorschriften voor toevoegingsmiddelen voor diervoeder verder vereenvoudigen** om innovatie en marktbeschikbaarheid mogelijk te maken in het kader van de omnibus voor levensmiddelen en diervoeders;
- de **monitoring van kwetsbaarheden verbeteren en kritieke risico's in kaart brengen** in verband met voedermiddelen/toevoegingsmiddelen en relevante paraatheidsopties ontwikkelen. Naar aanleiding van het rapport-Niinistö⁽⁴⁷⁾ heeft de Commissie de strategie voor een paraatheidsunie⁽⁴⁸⁾ vastgesteld, die onder meer tot doel heeft de veerkracht van vitale maatschappelijke functies, zoals voedselzekerheid, te versterken;
- in dit verband zal de Commissie zich in het kader van het Europees mechanisme voor paraatheid en respons bij voedselzekerheids crises met name blijven richten op de **afhankelijkheid van levensmiddelen- en diervoederadditieven** en zal zij nadenken over verschillende instrumenten, zoals die met betrekking tot **kritieke materialen op het gebied van markttransparantie, voorraadvorming, gezamenlijke aanbestedingen of andere instrumenten**, om de weerbaarheid tegen externe schokken te vergroten en zowel de beschikbaarheid als de betaalbaarheid te stabiliseren.

4.5. Versterken van de eiwitwaardeketens in de EU door de aantrekkelijkheid van de markt te vergroten, de vraag te stimuleren en lokale oplossingen te bevorderen

- Gediversifieerde voedingspatronen ondersteunen

⁽⁴⁷⁾ Speciaal adviseur Niinistö, [*Report: Safer Together – Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness*](#), 30 oktober 2024.

⁽⁴⁸⁾ Europese Commissie, [*Strategie voor een paraatheidsunie*](#), JOIN(2025) 130 final.

- Verschillende instrumenten op nationaal en EU-niveau inzetten om de vraag te stimuleren- Zorgen voor verantwoordelijkheid en samenwerking in de hele waardeketen

- **Gediversifieerde voedingspatronen ondersteunen om de veerkracht van het systeem te versterken**

Het agrovoedingssysteem van de EU biedt mensen een schat aan veilige en hoogwaardige keuzemogelijkheden op het gebied van voeding. Er is ruimte voor uiteenlopende voedingspatronen, afgestemd op ieders behoeften en voorkeuren, met verschillende bronnen van plantaardige eiwitten en duurzaam geproduceerde dierlijke producten. Door plantaardige eiwitten van eigen bodem op grotere schaal beschikbaar en betaalbaarder te maken, zouden de keuzemogelijkheden en de toegankelijkheid voor de consument toenemen. Gevarieerde en evenwichtigere voedingspatronen zouden op hun beurt helpen om levensvatbare waardeketens voor plantaardige en territoriaal geïntegreerde dierlijke producten op te bouwen, de resultaten op het gebied van volksgezondheid verbeteren en bijdragen tot de verwezenlijking van de klimaat- en milieudoelstellingen van de EU⁽⁴⁹⁾.

Voedselkeuzes van consumenten worden bepaald door voedselomgevingen, die grotendeels worden gevormd door prijzen en private actoren, maar ook worden beïnvloed door overheidsbeleid. Nationale beleidsinstrumenten zoals belastingen, onderwijs, voedingsrichtsnoeren en informatie over gezondheids-, klimaat-, milieu- en sociale effecten kunnen gezondere en gevarieerde voedingspatronen ondersteunen. Aanvullende hefboomen voor publieke en private actoren zijn onder meer prijsstelling, beschikbaarheid, openbare catering, productsamenstelling en consumenteninformatie, met inbegrip van etikettering en reclame, zoals vermeld in het plan voor cardiovasculaire gezondheid van de Commissie.

- **Verschillende EU- en nationale instrumenten inzetten om de vraag te stimuleren**

Naast het nationale beleid speelt ook het EU-beleid een belangrijke rol. In overeenstemming met het verslag van de Commissie over handelsnormen voor gedroogde peulvruchten en sojabonen **voorziet het voorstel voor het GLB na 2027 in de mogelijkheid om normen voor eiwitrijke gewassen in te voeren om consumenten beter te informeren over de oorsprong van producten**. Deze normen kunnen plantaardige consumptie bevorderen en ondersteuning bieden voor EU-campagnes die de gezondheids- en duurzaamheidsvoordelen van peulvruchten onder de aandacht brengen.

De Commissie zal in haar jaarlijkse werkprogramma voor afzetbevordering meer bekendheid geven aan de mogelijkheden voor leguminosen en peulvruchten en zal deze producten integreren in de campagne “Koop Europees”.

Overheidsopdrachten voor voedsel kunnen veerkracht en duurzaamheid stimuleren door nieuwe toeleveringsketens te ondersteunen, de vraag naar duurzame producten veilig te stellen en consumptiepatronen vorm te geven. In de visie voor landbouw en voedsel wordt een voorstel aangekondigd om de rol van overheidsopdrachten te versterken. Er wordt vermeld dat bij overheidsopdrachten een “best value”-benadering moet worden gevolgd om kwaliteits- en duurzaamheidsinspanningen te belonen. De lokale productie van plantaardige producten, met name peulvruchten, sluit aan bij deze doelstellingen en zal naar verwachting van deze benadering profiteren.

De EU-schoolregeling⁽⁵⁰⁾ (die de verdeling van melk, fruit en groenten aan miljoenen schoolkinderen ondersteunt) kan duurzame en veerkrachtige consumptie verder ondersteunen door kinderen bewust te maken van de voordelen van peulvruchten en hen vertrouwd te maken met de smaak.

⁽⁴⁹⁾ Europese Commissie: Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek, *Closing the EU protein gap — drivers, synergies and trade-offs*, 2024.

⁽⁵⁰⁾ Artikelen 22 tot en met 25 van de GMO-verordening en bijlage V bij die verordening.

- **Prijsbeleid en belastingheffing afstemmen op de kosten van duurzaamheid en weerbaarheid**

Prijzen zijn van grote invloed op de keuzes van de consument en kunnen de overgang naar een gevarieerd voedingspatroon stimuleren. Zo kunnen detailhandelaren hun prijzen afstemmen op de werkelijke kosten van duurzaam en veerkrachtig voedsel, waarbij etiketteringspraktijken dit proces ondersteunen. Niet alleen bij prijsstelling spelen detailhandelaren en de levensmiddelenindustrie een belangrijke rol; ze kunnen opties voor gediversifieerde voedingspatronen aanbieden en duurzamere opties promoten.

Door een passend belastingbeleid uit te stippelen, kunnen de lidstaten vooruitgang boeken bij de transitie naar een veerkrachtig voedselsysteem.

Hoewel de overschakeling op meer producten van eiwitrijke gewassen in levensmiddelen en diervoeders niet rechtstreeks in aanmerking komt voor duurzaamheidsovereenkomsten uit hoofde van artikel 210 bis van de GMO-verordening, kunnen landbouwers en andere belanghebbenden in de keten overwegen om in duurzaamheidsovereenkomsten initiatieven op te nemen waarmee in aanmerking komende duurzaamheidsdoelstellingen worden nagestreefd, zoals het verminderen van verliezen en het terugdringen van het gebruik van stikstof, het verbeteren van de biodiversiteit en andere daarmee verband houdende doelstellingen.

4.6. Circulariteit als businesscase

- **Biobrandstoffen**

De productie van gewassen met een hoog eiwitgehalte binnen de EU vermindert niet alleen de afhankelijkheid van de invoer van eiwitten, maar levert ook waardevolle nevenproducten op die als voedsel en diervoeder kunnen worden gebruikt, maar ook voor de productie van biobrandstoffen. Zo vergroot de veerkracht van de EU in zowel de voedings- en voedersector als de energiesector. De Commissie **zal bij de herziening van het kader voor hernieuwbare energie na 2030 nagaan hoe de EU-productie van duurzame biobrandstoffen, eiwitrijke gewassen en grondstoffen kan worden verhoogd** om de strategische autonomie en de veerkracht van de Unie te ondersteunen, waarbij deze doelstellingen in het algemene beleidskader worden weerspiegeld.

- **Omarmen van de bio-economie**

De integratie van een bio-economieperspectief is van groot belang voor een duurzaam gebruik van hulpbronnen en voor de ontsluiting van het volledige potentieel van eiwitbronnen in de EU, in overeenstemming met het beginsel van efficiënt gebruik van biomassa voor hoogwaardige toepassingen overeenkomstig de doelstellingen van de strategie voor de bio-economie. Om vast te stellen op welke gebieden het gebruik van hulpbronnen kan worden verbeterd, bevordert de strategie voor de bio-economie een betere monitoring van biomassastromen om de transparantie te vergroten in de sectoren die biomassa gebruiken als voedsel, diervoeder of meststof of voor energie- en andere industriële toepassingen. Initiatieven zoals de Gemeenschappelijke Onderneming “Een circulair biogebaseerd Europa” en de bijbehorende werkgroep primaire producenten spelen ook een sleutelrol bij het bevorderen van de bio-economie.

De Commissie zal werken aan de **opstelling van balansen voor biomassa** om de gegevenslacunes over de beschikbaarheid van bijproducten weg te werken, en zij zal de lidstaten ondersteunen bij het opstellen van geharmoniseerde balansen voor voeder- en voedingseiwitten.

5. Conclusies

Het feit dat het eiwitsysteem van de EU zo sterk afhankelijk is van ingevoerd eiwitrijk diervoeder weerspiegelt een reeks onderling verbonden uitdagingen, waaronder onderontwikkelde waardeketens

voor eiwitrijke gewassen, ingevoerde vitaminen en aminozuren, onvoldoende concurrentievermogen, beperkte beschikbaarheid van grond, milieudruk, de afhankelijkheid van bepaalde veehouderijssystemen van ingevoerd diervoeder, consumptiepatronen en belemmeringen voor het gebruik van alternatieve eiwitten.

Om deze uitdagingen aan te pakken, combineert het actieplan gecoördineerde en systemische acties voor het aanbod en de vraag naar diervoeders en levensmiddelen. Het versterkt de productie in de EU door eiwitrijke gewassen te stimuleren via GLB-instrumenten en door veerkrachtige waardeketens te ontwikkelen die worden ondersteund door verwerkingsinfrastructuur, meer gebruik van contracten en gerichte investeringen. Tegelijkertijd bevordert het de diversificatie van de invoer, en efficiëntere en lokaal verankerde veeteeltsystemen, met inbegrip van extensivering op basis van grasland, geoptimaliseerde voederstrategieën op basis van lokaal betrokken diervoeder, ondersteund door infrastructuur, marktstimulansen en eigen productie van voedermiddelen.

Tegelijkertijd stimuleert het actieplan de vraag door middel van meer gediversifieerde voedingspatronen, verbeterde voedselomgevingen, overheidsopdrachten, etikettering en bewustmakingsmaatregelen, en bevordert het tegelijkertijd onderzoek en innovatie op het gebied van gewassen, alternatieve eiwitten en bio-economische en circulaire oplossingen. Deze acties worden geschraagd door een sterkere beleidscoördinatie, afstemming op milieudoelstellingen en betere monitoring en dialoog, waardoor een systeembrede transitie naar een veerkrachtiger, duurzamer en concurrerender eiwitsysteem in de EU wordt gewaarborgd.

Jonge landbouwers, die vaak een voortrekkersrol spelen bij de toepassing van nieuwe technologieën, duurzame praktijken en gediversifieerde bedrijfsmodellen, spelen met hun ondernemersgeest en aanpassingsvermogen een centrale rol bij het benutten van kansen in verband met de transitie naar een duurzaam en veerkrachtig systeem van vraag en aanbod van eiwitten.

Door middel van een ondersteunend beleidsklimaat en specifieke innovatie kan de EU de toepassing van duurzame praktijken versnellen en **tegen 2035** toewerken naar de **volgende benchmarks** om ervoor te zorgen dat het aandeel eiwit uit oliehoudende en eiwitrijke gewassen van oorsprong uit de EU dat als diervoeder in de EU wordt gebruikt, in 2035 uitkomt op 35 %, tegenover 25,8 % in 2025.

BIJLAGE: Belangrijkste acties

1. Ontwikkeling van waardeketens voor eiwitrijke gewassen in Europa en versterking van de positie van landbouwers

Id	Acties
1.1	Toezicht houden op het gebruik van lokaal voeder.
1.2	Een EU-brede benchmark vaststellen om de algemene strategische autonomie van de EU op het gebied van eiwitten te monitoren.
1.3	Handelsnormen voor eiwitrijke gewassen invoeren met betrekking tot oorsprongsetikettering.
1.4	De toepassing van duurzaamheidscriteria voor overheidsopdrachten voor levensmiddelen, cateringdiensten en verkoopautomaten verbeteren.

2. Verbetering van de kennis over de zelfvoorziening van de EU op het gebied van eiwitten

Id	Acties
2.1	Een EU-eiwitdialog met de lidstaten opzetten over de uitvoering van het eiwitplan van de EU.
2.2	Een studie uitvoeren om de mate van afhankelijkheid van de EU en het potentieel om deze te beperken, te beoordelen.
2.3	Richtsnoeren uitvaardigen voor geharmoniseerde nationale balansen voor voeder- en voedingseiwitten.

3. Stimuleren van de eiwitwaardeketen van de EU

Id	Acties
3.1	Manieren onderzoeken om te investeren in opslag- en verwerkingsfaciliteiten om veerkrachtige voederwaardeketens te ontwikkelen op basis van lokaal geproduceerde eiwitrijke voedermiddelen in het kader van de plannen voor nationaal en regionaal partnerschap en het EFC.
3.2	In samenwerking met de belangrijkste belanghebbenden in de toeleveringsketen de ontwikkeling vergemakkelijken van vrijwillige etiketten of facultatieve gereserveerde vermeldingen die certificeren dat dierlijke producten uitsluitend zijn geproduceerd met behulp van diervoeder van EU-, nationale, regionale of lokale oorsprong.
3.3	Meer bekendheid geven aan financieringsmogelijkheden voor EU-afzetbevorderingscampagnes waarin de gezondheids- en duurzaamheidsvoordelen van peulvruchten onder de aandacht worden gebracht.
3.4	Via de schoolregeling meer bekendheid geven aan peulvruchten in onderwijsinstellingen om kinderen vertrouwd te maken met de smaak en het uiterlijk ervan en hen bewust te maken van de voedingswaarde.
3.5	De lidstaten moeten overwegen belastingbeleid te bevorderen dat de toegang van de consument tot veerkrachtig en betaalbaar voedsel verbetert.

4. Verbetering van het concurrentievermogen van eiwitrijke gewassen en alternatieve eiwitten uit de EU

Id	Acties
4.1	Een certificeringsmethode ontwikkelen voor land- en agrobosbouw op minerale bodems, met inbegrip van praktijken die directe en indirecte N ₂ O-emissies van beheerde

	landbouwgrond verminderen door gebruik te maken van eiwitrijke gewassen, in het kader van de verordening koolstofverwijdering en koolstoflandbeheer.
4.2	Strategische O&I-benadering inzake landbouw, bosbouw, plattelandsgebieden en voedselsystemen. Onderzoek en innovatie financieren om het concurrentievermogen, de duurzaamheid en de veerkracht van eiwitrijke gewassen en alternatieve eiwitten te bevorderen.
4.3	Kennis delen en beste praktijken uitwisselen over lokale autonomie op het gebied van diervoeder en de productie, verwerking en valorisatie van eiwitrijke gewassen via het Europese GLB-netwerk.

5. Benutten van partnerschappen met Europese buurlanden

Id	Acties
5.1	De samenwerking met kandidaat-lidstaat Oekraïne bevorderen om het aanbod eiwitrijke gewassen te diversifiëren en de productienormen op elkaar af te stemmen, onder meer via Global Gateway.